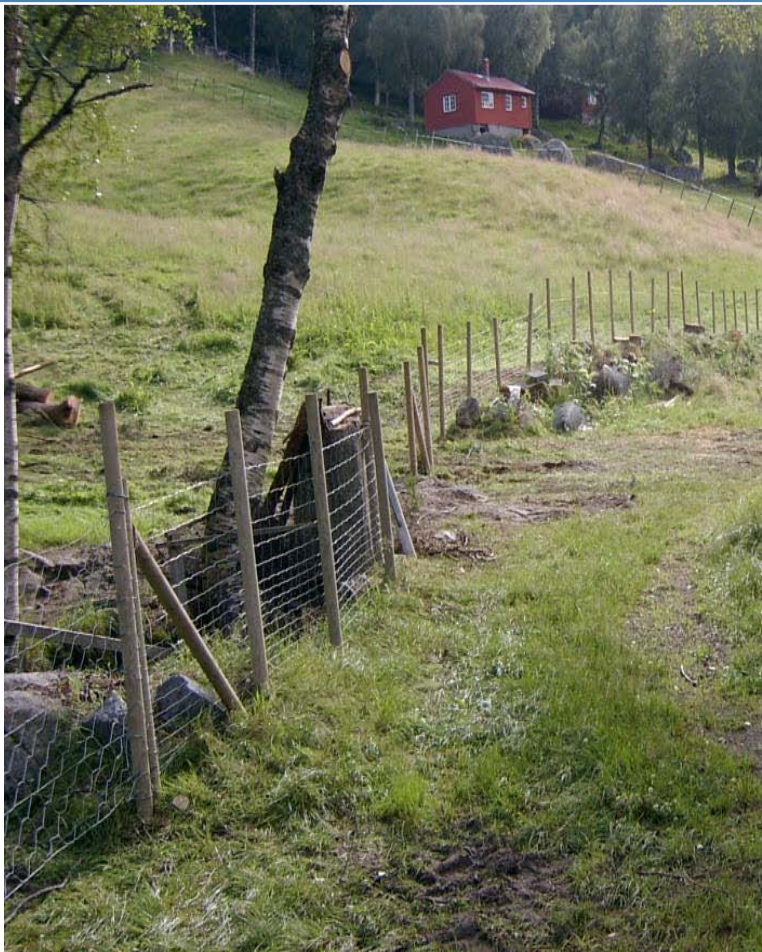

Prosjektrapport 2009

Beiteprosjektet i Agder og Telemark

Sirdal kommune

Åge Gyland

Prosjektrapport 2009

Beiteprosjektet i Agder og Telemark 2008-2009

INNLEDNING

Beiteprosjektet i Sirdal er et av 10 pilotprosjekter som deltar i et samarbeidsprosjekt for Telemark og Agderfylkene, med fokus på areal- og driftssamarbeid med beitende husdyr i kulturlandskapet.

Prosjektområdet i Sirdal ligger i øvre Sirdal, nærmere bestemt på Tjørhom, fra 600 moh og oppover. Beitet som er med i prosjektet har 5 grunneiere, der bare en driver med dyr, de fire andre leier ut sine beiteområder til to forskjellige beitebrukere, så det er tre beitebrukere som driver med husdyr. Området består mest av kulturbeite med noe andel av utmark. Utmarken er noe gjengrodd men mye av den er av god bonitet, så med litt tynning i bestanden øker beitekvaliteten betraktelig.

Området er ca 380 da stort. Mye av dagens struktur er at det er små teiger og mye gjerding. Beite er blitt brukt av sau og litt hest, det har ikke vært beitet med storfe de siste årene. Målet er å få til et beite med allsidig bruk av husdyr, der også storfe inngår som et naturlig beitedyr i området. For å få det til å fungere godt må man også få til en innhegning, der en kan samle og skille dyr fra forskjellige eiere. Innhegningen skal også brukes til fanging i forbindelse med behandling av dyr.

Kommunen har hatt en forholdsvis stor tilbakegang av husdyrbrukere de siste årene. I 1999 var det 110 brukere som drev med sau og 29 stk som drev med melk, mens i 2009 var det igjen 62 brukere med sau og 18 med melk.

Husdyrtallet har ikke gått så drastisk tilbake som antall produsenter, og grunnen til dette er at de som er igjen har øket med antall dyr. Antall vinterforet sau har allikevel gått tilbake med ca. 1500 stk. i denne 10 års perioden, fra 5172 stk i -99 til 3686 stk i -09.

En av utfordringene er og få til ordninger som gjør det mindre arbeidskrevende å drive med dyr, og som gir en bedre økonomi til bonden.

PROSJEKTORGANISERING OG PROSJEKTDRIFT

Styringsgruppe: Arne Tjørhom beitebruker,
Karl Edvald Fjeldsaa utvalgsleder TLM,
Sven Haughom Sirdal bondelag,
Jørgen Tjørhom konsulent, Sirdal kommune,
Åge Gyland prosjektleder i Sirdal.

Prosjektet i Sirdal er organisert gjennom kommunen ved prosjektleder. Det administrative som avtaler, søknader og lignende har prosjektleder stått for. Kommunen har og tatt seg av det økonomiske og stått for innkjøp av gjerdeutstyr. Det praktiske ved selve gjerdingen, har vært utført av beitebrukere, grunneiere og en del innleid hjelp.

Hovedprosjektet går i 2008 og 2009. I Sirdal ble det ikke ansatt prosjektleder før august 2008, og kommunen valgte derfor å kjøre prosjektet fram til august 2010 for å få to sommersesonger til å jobbe ute i feltet med prosjektet.

Prosjektplanen har flere mål, det meste har gått etter planen men noen små detaljer gjør at planen avviker noe fra det som er blitt utført. Det største avviket er at vi ikke fikk kjørt ut gjerdeutstyr til det som grenser opp mot fjellet og da heller ikke satt opp gjerde på det området sommeren -09.

Grunnen til dette var at snøen og skuterføret forsvant i vår uten frostnetter som gjorde det mulig å kjøre ut nødvendig utstyr.

SMIL midler ble heller ikke fullt utbetalt pga at det omsøkte prosjektet ikke er fullført.

Det gjenstående vil bli prioritert til våren, slik at området blir helhetlig innegjerdet.

KOSTNADER OG FINANSIERING

Sirdal Kommune har bevilget kr 125.000 + kr 25.000 i egeninnsats årlig fra kommunen. Dette dekker de administrative kostnadene knyttet til prosjektet og er ikke tatt med i regnskapet.

Sirdal valgte å stå for søknader om midler knyttet til prosjektet, så i regnskapet er også SMIL midler tatt med.

Utgift	kr ut	Inntekt	kr inn
Annonser	5155	Sentrale midler	50000
Fagturer/møter/kurs	14710	SMIL	51750
Gjerdemateriale	54962	Sentrale midler	50000
Arbeidshjelp	46966	Sentrale midler	30000
Bespising	132		
totalt	121925	Totalt	181750

Kr. 59825 er nå igjen til disposisjon for å få ferdigstilt prosjektet sommeren 2010. Det vil også i 2009 bli utarbeidet plan for 2010 for å søke SMIL midler. Det resterende beløp på kr 59825 vil bli brukt til å få fullfinansiert planene i 2010, i tillegg til SMIL midler og en betydelig egeninnsats.

GJENNOMFØRTE TILTAK

Sirdal kommune valgte å ansette en person i 30% stilling for å ta seg av beiteprosjektet. I forkant av dette hadde kommunen allerede kommet et godt stykke på vei. Det var søkt etter egnede områder å gå inn i. Det kom inn 5 søknader, alle var gode prosjekter. Tjørhom ble valgt ut fordi det ble ansett som det området som hadde de største utfordringene, og at det var her det var flest grunneiere/beitebrukere involvert.

Når det gjelder andre prosjekter som det er søkt SMIL- midler på, har prosjektet vært med og utformet søknader uten å ha gått så dypt inn i hver enkelt sak.

Det at det ble søkt etter områder, gjorde nok at vi fikk inn prosjekter som det i utgangspunktet var positiv holdning til å få noe gjennomført i. Dette er nok og en av grunnene til at Sirdal "lykkes" så bra som de har med bindende avtaler.

Fra første møte med de involverte partene har det vært en flott holdning fra deres side til å få gjort noe med området. Det ble også påpekt at det burde være noe langsiktig.

Det ble utarbeidet grunneieravtale med 10 års varighet og med mulighet for 10 års forlengelse. Avtalen inneholder og et punkt om at grunneiere stiller det areal som inngår i prosjektområdet til disposisjon for prosjektet de to årene det pågår.

Videre er det og laget en beitebruksplan som styrer beitebruken og fordeling av kostnader.

Det er satt opp ca 1500 meter med gjerde, hovedsakelig gjerde rundt beiteområdet av forskjellig typer for og se på hvilke type netting som einer seg best i denne type klima med de snømengder som her er.

3 typer nett er brukt og de blir ikke tatt ned om vinteren slik som er vanlig i området, for å se hvilke som klarer vinteren best.

(Betydelig arbeidsbesparelse hvis enn kan unngå jobben med å legge ned gjerde om høsten og sette det opp igjen om våren som det er tradisjon for på Tjørhom.)

Prosjektområdet har til nå vært beitet med sau og litt hest. Det er i prosjektet lagt opp til at det i fremtiden også skal beites med storfe. Jo flere dyreslag jo bedre utnyttelse og større forenhetsoptak blir det, fordi at forskjellige dyreslag foretrekker og liker forskjellige grassorter. Det er undersøkt med Norsk landbruksrådgiving Agder. De sier det ikke er gjort noen forsøk på akkurat det, men at all erfaring viser at det er tilfellet.

Sirdal Sau og Geit inviterte til orientering om prosjektet på sitt årsmøte våren -09. Prosjektleder hadde da en orientering om hovedprosjektet, og om delprosjektet i Sirdal. Ellers ble det og orientert om hva prosjektleder kan bidra med til den enkelte bonde.

Beiteprosjektet nådde også ut til alle ubebodde gårdsbruk i Sirdal med informasjon, dette var i forbindelse med et prosjekt om å få flere til å bosette seg på landbrukseiendommene i Sirdal, enten selv å bosette seg eller ved utleie.

Det er tidligere i rapporten gjort kjent at Sirdal viderefører prosjektet ut august 2010, slik at vi får en sommer til å jobbe med prosjektet på. Det er nå godt gjerde rundt prosjektområdet. Neste år er det planlagt at området skal deles i minst to teiger, le og grunder er det og gjort en plan på, samt at det skal lages en samle /skillegård.

Rydding langs vei for bedre innsyn og noe arbeid med tynning i eksisterende skog for å forbedre beitekvaliteten gjenstår. Dette planlegges gjort sommeren 2010.

MÅLSETNING – MÅLREALISERING

Prosjektplanen har som hovedmål å ivareta kulturlandskapet, ivareta et levende og sterkt landbruk, hindre gjengroing, utvide tilgangen og bruken av beite, redusere gjerdehold og bedre økonomien for beitebrukere.

I Sirdal er mye av målsettingene nådd, og det som gjenstår håper vi å være ferdig med når vi får en sommer til å jobbe på. Det som gjenstår ligger inne i neste års plan. Det ble ikke ansatt prosjektleder før august 08 og prosjektleder har dermed ikke jobbet med prosjektet i to år før august 2010.

Når det gjelder prosjektets målsettinger var det å få til et beiteprosjekt som var fremtidsrettet med innsparing både økonomisk og i arbeid. Det har vært jobbet hardt fra både grunneiere og beitebrukere som har gitt et resultat som vi er godt fornøyd med.

Som skrevet tidligere er prosjektet ikke ferdig før sommer 2010, så først da kan man si at prosjektmålene er oppnådd. Men når enn ser på det som er gjennomført fram til nå, så er det ikke noe som tilsier at vi ikke skal nå målene.

VIKTIGSTE ERFARINGER – KONKLUSJON

Noe av det viktigste med å lykkes med et slikt prosjekt som har vært gjennomført i Sirdal, er hvordan man kommer i gang i starten. Det med å spille på lag med grunneiere og beitebrukere er nok et av kriteriene for å lykkes.

Ellers er det mange faktorer som har betydning for et slikt prosjekt. Det med den praktiske utførelsen er nok et av de kritiske punktene. I en travel hverdag for de involverte partene, er det ikke lett å finne ledig tid til å jobbe med prosjektet.

Når da prosjektet skal gå over to år, som er lite i en slik sammenheng, er det vanskelig å få satt av nok tid til praktisk arbeid.

Hadde prosjektet gått over lengre tid hadde det nok vært lettere for de som er med i prosjektet å jobbe mer, når de hadde kunnet delt ut egeninnsatsen over flere år.

Det er mange positive erfaringer som også kan tas med til fremtidige lignende prosjekter. Det med å kunne vise til konkrete, praktisk utførte prosjekter, er av stor verdi for andre som planlegger noe lignende.

Vi har da mal på hvordan mye kan gjøres, både med avtaler og praktisk jobbing.

Prosjektet i Sirdal har resultert i et beiteområde som er framtidsrettet med lite gjerde, og som ikke følger eiendomsgrensene.

Beiteområdet har blitt sett under ett, og blitt utformet etter det som man mener er mest praktisk når det gjelder gjerding og beiting.

Gjengroing er en stor utfordring med dagens landbrukspolitikk. Det blir stadig færre og større enheter. Tilskudd til beitedyr, for å stimulere til beiting av kulturlandskap som vi vil ta vare på, må prioriteres. Det er gjerne mange små teiger med flere grunneiere som gjør det vanskelig å få en rasjonell beiting. Dette prosjektet i Sirdal har vist at det går an, hvis det bare er vilje blant grunneiere til samarbeid, og til å se på større områder under ett.

Reiselivet er nok noe av det som kan være med på å sette bevaring av kulturlandskapet på dagsorden. For å få turistene ut til distriktene må vi gjøre det slik at de synes det er attraktivt å ferdes der. Et åpent landskap med god utsikt, er et av de viktigste kriteriene.

Gror det igjen slik at det blir en tunnel av skog, som hindrer utsyn til det fantastiske landskapet som vi er omgitt av, blir det et ensformig inntrykk turistene får.

Så får man håpe for fremtiden, at beiteprosjektet resulterer i mindre gjengroing og at det og kan være med å opprettholde, og helst øke, husdyrproduksjonen i området.

